STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 05081

POSHETE VERTER

Mosheh Shkliar

Permanent preservation of this book was made possible
In honor of
Alvin & Marianne Barbanell's
54th anniversary and his 80th birthday

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

משה שקליאַר

פּשוטע ווערטער

משה שקליאר

פשוטע ווערטער

פאַרלאַג: יידיש בוך וואַרשע

M. SZKLAR

ZWYKŁE SŁOWA

Redaktor: D. SFARD
רעדאקטאָר: ד. ספֿאַרד

Okładkę projektował: R. CHOW

הילע געצייכנט: ר. כאָוו

Printed in Poland

Wydawnictwo „Idisz Buch” Warszawa, Nowogrodzka 5

Nr zam. 994. Nakład 2,500 egz. Druk ukończono w październiku 1962 r.
Ark. drk. 6,5, ark. wyd. 4. Papier druk. sat. III kl. 80 g 61 × 86 cm.
Druk RSW „PRASA”, Warszawa, Tarczyńska 8. H-61

דעם הײליקן אַנדענק
פון מײן טאַטן
אברהם
געווידמעט

די פּשוטע ייִדישע ווערטער,
וואָס האָבן געברענט אויפן פייער
מיט טאַטעס און מאַמעס צוזאַמען,
זיי זענען מיר צענפאַכיק טייער.

מיט זיי וועל איך גיין דורכן לעבן
ביז סוף פון די יאָרן באַשערטע
און כ׳וועל זיי אין לידער פאַרוואַנדלען —
די פּשוטע יידישע ווערטער.

אָנשטאָט בלומען

ווייט, אַזוי ווייט איז די ערד,
וואָס האָט דיך צוגענומען,
נישט באַפייכט האָט זי מיין טרער,
נישט באַצירט זי — מיינע בלומען.

איז נאָך שטאַרקער מיר דער וויי,
איז נאָך גרעסער מיר דער אומעט.
אָפטמאָל דאַכט מיר, אַז איך שטיי
ביי דיין קבר און אַ שטומער

אָן אַ וואָרט איך רעד צו דיר.
און דו הערסט מיך און פאַרשטייסט
און דיין האַרע האַנט איך שפיר
לייגט זיך אויף מיין קאָפּ מיט טרייסט.

וויל איך אָנרירן די האַנט,
ווערט זי פלוצעם אַזוי גרויס
און פאַרשטעלט דיך ווי אַ וואַנט.
— טאַטע, טאַטע! — שריי איך אויס,

נאָר דו הערסט שוין נישט מיין רוף.
ווידער ביסטו אַזוי ווייט
און איך רייס זיך אויף פון שלאָף
און באַוויין דיך שטילערהייט.

* * *

— נו שוין, איך בין שוין רואיק איצט,
דו זעסט, מיין קינד, איך וויין נישט מער.
— פאַרוואָס זשע זענען ציין פאַרקריצט,
אין אויג עס פינקלט נאָך אַ טרער?
— מיין ווי זאָל נישט דערגיין צו דיר
דורך וואָרט וואָס שווערער איז ווי שטיין.
די טרער? זי לעשט זיך שוין אין מיר,
באַלד וועט זי אויך פאַרגיין, פאַרגיין.
און אַלץ וועט ווידער זיין אַזוי
ווי ס׳איז געווען אַלעמאָל —
דער הימל שיינען וועט אונדז בלוי
און פרייד וועט קלינגען אין מיין קול,
ווען איך וועל עפענען די טיר
און זאָגן דיר:
גוט מאָרגן ליבער.

אַלץ וועט זיין ווי ס׳איז געווען:
פרילינג, זומער, האַרבסט-טעג טריבע —
נאָר אים וועל איך שוין מער נישט זען — — — —

* * *

די לעצטע שורה פון אַ ליד פֿאַרענדיקט
און ווי שטענדיק
אַ טראַכט געטאָן:
וואָס וועט זאָגן ער —
מיין טרייער לייענער,
מיין טאַטע.
נאָר וויי,
ער וועט שוין גאָרנישט זאָגן,
נישט שטראָפן און נישט לויבן.

דורך די גרויע שויבן
קוקט אַריין שוין דער באַגינען
און איך קאָן אַלץ נאָך אינעם ליד
זיך אַליין נישט אָפּגעפינען.

בּריוו פון דער ווייט

דבוו הלען

* * *

דו ווייסט,
ווי איך האָב ליב
מיין יידיש לשון —
ווען ס׳ווערט די זון
פֿאַרלאָשן
עס איז פֿאַר מיר די זון,
ווען טאָג הערט אויף צו זיין —
עס איז פֿאַר מיר די שיין,
וואָס לייכט און העלט
דורך אַלע פֿינצטערנישן
פֿון דער וועלט.
און פּלוצעם בין איך דאָ
געבליבן אָן מיין לשון.
דו שטעלסט זיך פֿאָר:
דער הימל פֿול מיט זון,
די טעג און נעכט
מיט דעם געברום
פֿון ים
און אַלץ אַרום
עס דאַכט זיך
קוועלט און לאַכט,
נאָר אויף אַן אַנדער שפּראַך.
איך קען די שפּראַך,
זי איז מיר אייגן,
אָבער נישט ווי פֿאַר דעם בייס

די צווייגן.
מיין מאַמע האָט
מיט ווערטער אַנדערע
געזונגען מיר ביים וויגל
און כ׳האָב אַ לעבן זיך אין זיי
געשפּיגלט,
ווי אַ פאַרליבטער
פאַרן גיין
צום ראַנדעוו.
איצט בין איך דאָ
אַליין
און כ׳בענק אַזוי
נאָך אַ וואָרט,
אַ קלאַנג כאָטש
פון מיין יידיש לשון,
ווי איך בענק נאָך דיר,
מיין ליבסטע.

* * *

אין הויז, ווו איך וווין,
ביים ברעג פונעם ים
גייט אַ טאַנץ איצט
אויף טיש און אויף בענק.
ס׳איז נאַכט שוין פון לאַנג,
די זון האָט איר פלאַם
אין די כוואַליעס פאַרשווענקט —
און איך
בענק.
איך בין איינער אַליין
צווישן רויש פונעם ים
און רויש פון מוזיק.
ווי וואָלט איך דיך איצט
צו מיין האַרצן געדריקט,
אין די אויגן געקוקט
ווי אין שפיגל פון ים
און געטאַנצט,
און געטאנצט
נאָר מיט דיר,
און געפילט דורך דיין האַנט
יעטוועדן וויבריר
פון דיין גוף,
וואָס איז אַלץ נאָך פאַר מיר
די שענסטע מוזיק —

* * *

זיי מוחל
מיין ליבסטע,
כ׳האָב היינט צווייפאַך
געפעלשט
און פאַראַטן —
סיי דיך,
סיי די פרוי,
וואָס איז מיט אַ רגע צוריק
געווען נאָך אַ פרעמדע.
ווען כ׳האָב זי פאַרבעטן צום טאַנץ,
געדאַכט האָט
עס פאַלן אַוועק
די אומזעבאַרע קראַטן,
וואָס כ׳האָב זיך אַליין אויפגעשטעלט
צו זיין ווייט פון דער וועלט,
ווען ווייט,
אַזוי ווייט
כ׳בין פון דיר.

נאָר געשען איז אַזוי:
ווען כ׳האָב אין די אָרעמס
גענומען די פרוי,
וואָס איז מיט אַ רגע צוריק
געווען נאָך אַ פרעמדע,
און כ׳האָב זיך געלאָזט
אויפן בלאַנקן פאַרקעט

מיין בענקשאַפט פאַרשווענדן,
דערפילט האָב איך ווידער
אין יעטוועדן גלעט
פון איר בליק,
אין יעטוועדן בויג
פון די גלידער
דיין נאָנטקייט צו מיר.
כ'האָב געשוועבט מיט דער פרוי,
וואָס איז מיט אַ רגע צוריק
געווען נאָך אַ פרעמדע,
אַריבער דעם ים
צו מיין גליק,
וואָס איז ווייט,
צו מיין גליק,
וואָס איז נאָנט,
און אַ סם,
אַ ביטערער סם,
האָט געטריפט אין מיין בלוט
און אַ חשבון געמאָנט:
דו האָסט צווייפאַך געפעלשט
און פאַראַטן.

זיי מוחל,
זיי מוחל
מיין ליבסטע.

* * *

איך לייען איצט סאַרטרס
„די וועגן צו פרייהייט“
און טראַכט —
וועגן טרייהייט.
דו ווייסט:
ביי מיר איז די פרייהייט
נישט קיין אַבסטראַקטער באַגריף,
קיין שיף
אויפן ים,
וואָס היינט איז זי דאָ
און מאָרגן שוין דאָרט —
(וואָס איז זי די פרייהייט
אָן צייט און אָן אָרט?)
איך האָב פאַר דעם וואָרט,
וואָס איז פאַר דעם קלוגן פראַנצויז
בלויז
מעדיטאַציע,
נישט לעבן —
טראָפן נאָך טראָפן
מיין בלוט אָפגעגעבן;
ביז היינט ס'איז פאַר מיר
דער אלף און תיו,
דער אָנהייב און סוף
פון אַלץ אויף דער וועלט.
נאָר פריי זיין איך וויל
נישט איינער אַליין

(איינער איז קיינער —
געזאָגט האָט מיין מאַמע),
פריי זיין
צוזאַמען —
אָט איז דער וועג
צו אמתער פרייהייט,
איר לאָמיר שענקען די טרייהייט,
מיין ליבסטע,
ביזן סוף
פון אונדזערע טעג.

* * *

זונעלע,
מיין איינציקער,
מיין בכור —
דו ענדיקסט היינט צען יאָר
און כאָטש ביסט ווייט —
אַ ים אַ טיפער און אַ ברייטער
טיילט אונדז אָפּ —
איך קוש דיין בלאָנדן קאָפּ
מיט פרייד,
וואָס טיפער איז און ווייטער גרייכט
פון אַלע ימען.
איז וואָס,
אַז אומעט פון צעשיידונג
לייגט זיך ווי אַ שאָטן
צווישן אונדז —
ער מאַכט די פרייד נאָך שטאַרקער פלאַמען
און צעשפארט די ברוסט.
מיין איינציקער,
מיין טרייסט,
ווען דו וואָלסט כאָטש געוווסט,
געפילט,
א טויזנט־טיילעכל פון דעם,
וואָס ס׳פילט אַצינד דיין טאַטע — — — —
נאָר אפשר בעסער איז אַזוי —
פון צופיל וויסן ווערט מען גרוי,

און דו ביסט יונג,
אן אַנדער לעבן שטייט דיר פאָר,
אַ שענערם און אַ זאַטערם.
נאָר איין זאַך וויל איך דו זאָלסט וויסן
זונעלע, מיין בכור,
דאָס לעבן איז נישט בלויז אויף צום געניסן
ביזקל הונדערט צוואַנציק יאָר,
לעבן הייסט אויך — עפּעס געבן
פאַר דיין דור.
און אויב אַפילו מי און ליידן
דאַרף עס קאָסטן
איז עס ווערט,
אַנדערש ווּעסטו, קינד מיינס, בלייבן
ווי אַ פרעמדער
אויף דער ערד.

* * *

יעדן טאָג איך קום אַהיים
פון שווערער מי
און ווידער טרעפט אַ פוסטקייט מיך —
דו ביסט נישט הי.
אַלץ דערמאָנט מיך דאָ אין דיר:
די בלומען אויפן פענצטער,
וואָס לעכצן נאָך דיין צאַרטער האַנט
(דו שרייבסט כסדר —
פאַרגעם נישט אין די בלומען...),
די ווייסע טיר,
וואָס פלעגט זיך עפענען מיט פרייד,
ווי נאָר איך בין געקומען,
דאָס בלויע קלייד,
וואָס הענגט פארשעמט אין שאַנק
און איז שוין קראַנק
פון אומעט,
דיין בילד וואָס שטייט ביים זייט
פון שרייבטיש מיינעם
און קוקט מיט אויגן, וואָס געדענקען
אַלע פיינען
פון געטאָ,
אָשוויענטשים,
ביז בערגען בעלזען,
דער אָפענער קאָנווערט,
וואָס ליגט פארקלערט,
ווי אין טראנס פון העלזען

און ווייסט פאָרוים דעם בריוו,
וואָס כ׳וועל דיר שרייבן —
אָ, ליבסטע מיינע,
ס׳איז טרויעריק אַזוי אַליין,
איך קאָן אין שטוב נישט בלייבן.

* * *

אַזוי פיל טעג און וואָכן
זענען שוין אַריבער —
און איך בין אַלץ אַליין —
אַליין?
דו ביסט מיט מיר, מיין ליבע,
ביים אויפשטיין
און ביים שלאָפן גיין,
אין וואַך זיין
און אין חלום —
פון ליכטיקייט און פינצטערניש
דו שיילסט זיך אויס פאַר מיר
אין די פאַרשידנסטע געשטאַלטן,
און ווי אַ קינד, וואָס שפילט מיט שאָטנס זיך,
איך וויל זיי אַלעמען פאַרהאַלטן,
צוציען,
אַרומאַרמען
און צו די פיס אַ פאַל טאָן:
— בלייבט שטיין אַ רגע,
— בלייבט אַ רגע שטיין!
נאָר זיי צעשווימען זיך אין בלויער שיין,
ווי זומערדיקע וואָלקנס נאָך אַ רעגן — — — —

זיי גייען שוין ווידער

יעדער שטיין

יעדער שטיין,
אויף וועלכן איך טרעט
רעדט —
די רייד
פון א פאָלק
נישט דערדערטע,
די ווערטער
פון איצט און פון שפּעטער,
וואָס האָבן אויף מענטשלעכע ליפּן
געשוועבט,
געלעבט
און געשטאָרבן —
אין געטאָ.

יעדע גאַס
דורך וועלכער איך גיי
שרייט —
ס'געשריי
פון א פאָלק,
וואָס האָט נאָך זיין וויי
ביז לעצט נישט דערשריגן,
דאָס גרויסע געשריי
פון טאַטעס און מאַמעס,
פון קינדער אין ווינן,
וואָס זענען געבליבן
אין געטאָ־ערד ליגן.

אלץ ארום רעדט,
אלץ ארום שרייט,
בלויז איך אליין —
שווייג
מיט ליפּן פארביסן.
איך שווייג
און דאָס הארץ
פון געשריי
ווערט צעריסן.

אין טאָל פון טויט

כ׳וועל ווידער היינט ווי יעדעס יאָר
אוועק אין טאָל פון טויט
און שטיין בלייבן
פארלוירן
צווישן געסלעך — לאבירינטן
מיט אויער אָנגעשפיצטן
אויפכאַפּן
די ווײ=געשרייען
וואָס בלאָנדזשען אלץ ארום נאָך
מיט די ווינטן
און שלאָגן אָפּ זיך אינעם בארג
פון בלוט און אַש
געמישטן מיט גראַניט
וווּ פארגלייזטע אויגן
לעבן ווידער אויף
און שטעכן דורך דעם טאָג
מיט זייער בליק

איך וועל א פאל טאָן צו דער ערד
וואָס האָט פארשלאָסן זיך פאר מיר
נישט באוויזן איינצושלינגען
און אויף א רגע כאָטש
באהעפטן זיך מיט זיי
די פארברענטע רינגען
פון מיין פאָלק

און שפּעטער וועל איך אויפשטיין
א געלייטערטער אין בלוט און טרערן
און ווייטער גיין
און ווייטער גיין

זיי גייען שוין ווידער...

זיי גייען שוין ווידער צו יידישע הייזער,
זיי קלאַפּן שוין ווידער אין יידישע טירן
און ווידער אין נאָמען פון גאָט און דערלייזער
זיי וואָלטן אונדז וועלן צום טויטן=גרוב פירן.

זיי שמירן שוין ווידער מיט בלוטיקע לאַפּעס,
מיט האקנקרייץ=פינגער די האקנקרייץ=צייכנס
און ווי די היענעס וואָס פגירה דערשנאַפּן
זיי וואָיען דעם בייזן געוואָי פון פאַרצייטנס.

און ס׳דרינגט זייער וואיען אריין דורך מיין פענצטער
וואָס איז, ווי מיין הארץ, צו דער וועלט נאָך אלץ אָפן
און פול ווערט די נאַכט מיט די ברוינע געשפענסטער,
וואָס שטיקן ביים האלדז מיך און לאָזן נישט שלאָפן.

איך הייב זיך דאן אויף פון מיין ווייכן געלעגער,
יואָס זיי וואָלטן וועלן אויף קבר פארבייטן
און וואנדער אין חלום אוועק איבער וועגן,
ווו ס׳טליען אָן אויפהער די נעכטיקע שייטערס,

און כ׳שריי צו דער וועלט דאָס געשריי פון מיין מאמען,
דאָס לעצטע געשריי פון די שוועסטער און ברידער —
צי קאָנט איר דעם וועג פון די מערדער נישט צאמען?!
אָ, הערט, ווי זיי גייען, זיי קומען שוין ווידער!

דער טאָג איז אויפגעגאַנגען

דער טאָג איז אויפגעגאנגען היינט א העלער
מיט זון אין אַלע שויבן,
נאָר ערגעצווו אַהינטער בלויע שוועלן
וואָלקנס זיך שוין קלויבן.

זיי שטרעקן אויס צו זיך די גרויע לאַפּעס
מיט צויטענעס באַהאָנגען
און אין נעצן, ווי צעפליקטע מאַפּעס,
די זון זיי ווילן פאנגען.

איז פּלוצעם טונקעלער דער טאָג געוואָרן,
ווי מיט א רויך פארצויגן,
נאָר ס'איז די זונשיין נישט געגאַן פארלאָרן —
זי לייכט אין אלע שויבן.

איך האָב דיין קעלער־שטוב

י. ל. פּרץ

איך האָב דיין קעלער־שטוב געקענט ווי זיך אליין,
און יאָסעלען און טריינען די פאַרשוואַרצטע,
פון זייער הייסער ליבע טראָג איך נאָך די שיין,
וואָס ברענט ווי א נר־תמיד אין מיין הארצן.

דעם שימל פון די קעלער־ווענט איך טראָג נאָך אלץ
אין לונגען מיינע ערגעץ טיף פאַרבאָרגן
און אינעם ליד, וואָס רייסט ארויס זיך פון מיין האלדז,
איך הער אָפּט יאָסעלעס און טריינעס זאָרגן.

די שוואָמען, וואָס געבליט האָבן אין זייער שטוב,
און יעדן ווינקל, ווי אין גאָרטן — בלומען,
איך קען זיי גוט, דעם ריח זייערן אין גרוב
עס האָט מיט זיך מיין מאמע מיטגענומען.

און איך אליין, איך טראָג אים אומעטום מיט זיך
און קאָן זיך פון אים קיינמאָל נישט באפרייען,
ווי ס׳קאָן א מענטש זיך נישט באפרייען פון געזיכט —
דעם שפּיגעלע פון פריידן און פון ווייען.

איך האָב דיין קעלער־שטוב געקענט ווי זיך אליין,
און יאָסעלען און טריינען האָב געקענט איך,
פון זייער הייסער ליבע טראָג איך נאָך די שיין,
כאָטש ס׳האָט דער שונא שוין פון לאַנג פאַרברענט זי.

* * *

צום אָנדענק פון שמואל האַלקין

טיפע גריבער, רויטע ליים,
כ׳האָב אויך אמאָל געהאט א היים —
וואָס איז פון מיין היים געבליבן?
ווי מיט בלוט אין האַרץ פארשריבן.

דאָרט, וו ס׳פלעגט אמאָל זיך וועבן
יידיש ליד און יידיש לעבן,
נישט געבליבן איז קיין זכר.
בלויז דער דענקמאָל שטייט — אַ צייכן

פון מיין פאָלק דעם אומגעבראכטן,
דעם געקוילעטן אין שלאכט-הויז,
אין די קאלכאויזונס פארברענטן,
אויף אויגן פון דער וועלט געשענדטן.

און ארום שוין נייע הייזער,
קוקן אוים די נייע שפייזער,
צווישן פרישע בלומען-בייטן
שפילן קינדער ווי פארצייטנס,

גלייך עס וואָלט קיין זאך געשען דאָ,
נישט מיין היים אמאָל ז׳געווען דאָ,
נישט קיין חורבות און רואינען,
וו איך האָב בלויז טויט געפונען

ווען איך בין פון ווייטע וועגן
צוריקגעקומען זוכן, פרעגן
אויף מיין טאַטן, אויף מיין מאַמען
און געטראָפן — אַש פון פלאַמען.

וואָס־זשע איז מיר איצט געבליבן?
בלויז דיין ליד מיט בלוט געשריבן —
טיפע גריבער, רויטע ליים,
ב׳האָב אמאָל געהאט א היים — — — --

טויזנט יאָר

די פרייד און לייד פון דורות כ׳טראָג אויף מיינע אקסלען,
זיי שווערן אויף מיין גוף מיט לאסט פון טויזנט יאָרן,
אין שטורעמס און געוויטערן איך בין געוואקסן —
אַ דעמב, וואָס האָט אַזוי פיל צווייגן שוין פאַרלאָרן.

נאָר כ׳וויים: כל־זמן אויף דעמב איין צווייגל איז פארבליבן,
ער וועט געדייען נאָך אין פרילינגען מיט בלעטער
און אויף זיינע רינגען נייע וועלן זיין פארשריבן
נייע ווייגעבורטן — פארן מענטש פון שפעטער.

ער וועט קומען צו דעם אלטן דעמב מיט ליבע,
באוונדערן זיין קראפט און שעפן פון אים זאפטן,
אין אומעטיקע וואָכנטעג פון הארבסטן טריבע
בלייבן קענען אים שטיין א פארגאפטער.

אין רויש פון בלעטערפאל ער וועט אויפסניי דערהערן
דאָס יידיש ליד, וואָס איז ביים וויסל אויפגעגאַנגען,
און פונעם קינדערוויגל ביז צו קבורה־טרערן
געמוטיקט און געטרייסט מיט זיינע כישוף־קלאַנגען.

און וועט כאָטש איינער אויף זיין וועג דאָס ליד פאַרנעמען,
און וועט כאָטש איינער זיך מיט דעם אויפסניי באהעפטן,
דאָס ליד דאָס טויזנטיאָריקע וועט ווייטער שמען
צווישן פעלקער — לעבן מיט באנייטע קרעפטן.

געבעט צו דער מאַמען

איך בין שוין אזא גרויסער
און דאָך נאָך אלץ א קינד —
מאַמע מיינע, טייערע,
זיי מוחל פאר די זינד,

וואָס איך בין שוין באגאנגען
און וואָס כ׳וועל נאָך באַגיין —
מאַמע מיינע, טייערע,
בלויז דו קאָנסט מיך פאַרשטיין,

זע, די האָר שוין גרויען זיך
ביי דיין פארשייטן זון —
מאַמע מיינע, טייערע,
דאָס איז נישט פון דער זון.

אַש פון צייט האָט אָפגעפארבט
אין גרוי א יעדע האָר —
מאמע מיינע, טייערע,
איך טראָג די לאַסט פון דור,

וואָס אין בלוט געשפאַנט
עס האָבן זיינע טריט —
מאַמע מיינע, טייערע,
עס רוישט נאָך אלץ דאָס בלוט.

ווי א ים עס רוישט אין מיר,
ווי בראנד=פייער עס גליט,

און דאָס אַלץ פֿאַרוואנדלט זיך
ביי דיין זין — אין ליד.

איז דאָס נישט קיין זינד געווען,
בלייבט דאָס נישט קיין זינד? —
מאמע מיינע, טייערע,
זיי מוחל דיין גרויס קינד.

אַזוי האָט גערעדט אין מיין חלום

אזוי האָט גערעדט אין מיין חלום
דאָס מיידל פון מילע:
— איך דאַרף נישט דיין עליה השלום,
איך דארף נישט דיין תפילה,
פון וועלכער עס ווערן די ליפּן
אין קויל נישט פארביטן,
וואָס זאָל מיט זיין פייער צעגליטן
פאַרברענען דעם מענטשלעכן גלייכגילט.
צו מילד,
צו שטיל און צו מילד איז דיין תפילה.
פון הארץ רייס ארויס דיין געשריי
און מיט וואָרט אָנגעצילט
אין פארשטיינטע געוויסנס
דו טראָג זיי אנטקעגן
מיין פיין און מיין וויי —
אזוי האָט גערעדט אין מיין חלום
דאָס מיידל פון מילע.

— ווער זאָגט, אַז די צייט היילט די וואונדן?
דער ווינט האָט מיין אַש שוין פארקערט,
מיין שפּור פון דער ערד
איז פארשוואונדן,
נאָר זע —
די זון גייט אויף רויט און פארגייט —
מיין בלוט דאָרטן צייכנט די צייט.
יעדן טאָג, יעדע נאַכט,

איך ווער אויפדראָסניי אומגעבראַכט,
דער מערדער אויפסניי שענדט מיין לייב,
מיט פרעכן געשריי — „יודע שוויין“!
צום ראנד פון גיהנום מיך טרייבט.
איך קאָן שוין מער ווייטער נישט גיין,
פארבינדט ער מיין האלדז מיט א שטריק
און שלעפּט מיך גאס=איין און גאַס=אויס,
פון אונטער די קליידער צעפליקט
מיין נאקעטער גוף קוקט ארויס
זיין שיכּורע תּאווה צו שטילן —
אזוי האָט גערעדט אין מיין חלום
דאָס מיידל פון מילע.

— דער רעגן, וואָס פייכט מאכט דיין פעלד —
מיינע טרערן,
דער שטערן
אין פענצטער וואָס העלט —
מיינע אויגן,
די האלבע לבנה אין רוים —
מיין צעשניטענע בריסט,
וואָס האָט נישט דערוואַרט זיך איר טרוים —
אָן עופהלע זויגן,
מיינע געשוואָלענע פיס
אין ברוין=בלויע פארבן —
די ביימער, וואָס רוישן אין הארבסט
און ווילן נישט שטארבן.

זאמל צונויף יעדע טרער,
די שטערן, די האַלבע לבנהס,
און טראָג זיי ארום אויף דער ערד,
כּל=זמן ס׳איז נאָך דאָ א סכּנה.
די גלייכגילט פון מענטשן פאַריאָג,
כּל=זמן ס׳איז נאָך טאָג!

איך וויל נישט דיין עליה השלום,
איך דאַרף נישט דיין תפילה —
אזוי האָט גערעדט אין מיין חלום
דאָס מיידל פון מילע.

דאָס קליידעלע פון אוישוויץ

אַ מיידעלע,
אַ קליידעלע.

לייב קוויטקאָ

געוועזן איז אַ מיידעלע,
א מיידעלע,
א קליידעלע —
א מיידעלע אזא.

געהייסן האָט דאָס מיידעלע
איידעלע
באַשיידעלע —
אַ חכמטע אַזאַ.

אַלין געוועסט האָט איידעלע,
ליב געהאט א פריידעלע,
א לאַכעלע, א ריידעלע —
אַ שטיפערקע אַזאַ.

פלעגט ציטערן איר לעקעלע,
דאָס שטימעלע — א גלעקעלע,
די אייגעלעך —
צוויי פייגעלעך —
געפלויגן אומעטום.

אזוי געדויערט האָט ביז דאַן,
ווען ס'איז פון טאָג געוואָרן נאַכט.

געקומען איז א בייזער מאַן,
געשריגן שיכּור און געלאַכט,
האָט צוגענומען איידעלען —
דאָס מיידעלע,
דאָס קליידעלע,
די חכמטע — באַשיידעלע.

אוועקגעפירט זי ערגעץ ווייט,
וווּ דער טויט האָט זיך געשפּרייט
צווישן דראָטן שטעכיקע
און געשרייען פרעכיקע —
שנעלער, שנעלער, לאוס.

פארשוווּנדן איז פון איידעלען
דאָס שיינע בלויע קליידעלע,
די שיכעלעך,
דאָס טיכעלע
פונעם קלוגן קאָפּ.

אַריין איז אונדזער איידעלע
מיט נאָך אזעלכע מיידעלעך
באָרוועסע און נאַקעטע
אין א ווייסן הויז.
דאָרט האָט דער טויט
געפלאקערט שוין,
פארשלונגען אלע מיידעלעך —
א רויך איז בלויז ארויס.

געבליבן איז פון איידעלען
דאָס שיינע בלויע קליידעלע,
א קליידעלע,
א מיידעלע,
א קליידעלע —
נישט מער.

אין אוישוויץ ליגט דאָס קליידעלע
צווישן שיכלעך,
טיכעלעך,
אינעם סאמע פראָנט.
ליגט דאָס בלויע קליידעלע,
אַ קליידעלע
א מיידעלע —
רופט צו אונדז און מאָנט — — —

אין יענער נאַכט

אין יענער נאַכט,
דער נאַכט פון אלע נעכט,
דער נאכט פון ניינצנטן אפריל —
געווען איז שטיל.
נאָר ס׳האָבן הינטער מויערן געוואכט
די מורדים,
פארטייעטע מיט ווארעם בלוט אין הארצן.

ביים ראנד פון הימל שווארצן
האָט אויפגעהעלט דער טאָג
און ווי אַ גלאָק
מיט אָפהילך פון באטשוועקעוועטע שיך
געלאָזן וויסן —
עס גייט דער טויט!
עס גייט דער טויט!
און באַלד האָט אויפגעפלאַטערט רויט
א גאס,
א צווייטע און א דריטע.
געשטאנען איז אנטקעגן
דורותדיקער האַס
און לעבעדיקער קרבן
פון דורותדיקער שחיטה.

מיט בליי געשליידערט האָט דער האַס,
מיט פייער האָט געענטפערט אים דער קרבן,

אָ, ניין,
ער איז נאָך נישט געשטאָרבן —

מיט ביקס אין האנט,
מיט ווארעם בלוט אין הארצן
באגעגנט ער דעם שונא.

דערנער־וועג

רפאל כוואָלעסן

די ערד
האָט זיך איבערגעקערט,
אין מבול פון בלוט
פארמישט די קאָלירן —
אין שווארצקייט פארהילט איז דער בלוי,
אין בלויקייט דער שווארץ,
און אלץ
שווערט אויף דעם לעצטן פארבליבענעם ייד,
וואָס שלעפּט אויף זיין רוקן
געבויגן אין דרייען
דעם קרייץ.

דער געקרייציקטער —
א רויטער,
ברענענדיקער פלעק
באלייכט דעם וועג
אין וויטן ערגעץ נישט.

זיי גייען —
דער ייד מיטן קרייץ,
דער ייד אויפן קרייץ
און זייערע טריט
וועקן
די פארשלאָפענע,
פארשטיינטע וועלט.

א רויטער,
ברענענדיקער פלעק,
־אָם בלוט פון ביידן —
צייכנט זייער דערנער=וועג.

דער „גערעכטיקער“

אַנטלויף פון טאָג דעם נעכטיקן —
מען רופט פון אלע זייטן —
אָפגעטאָן זיין רעכט אים,
דארף מען שפאנען ווייטער.

ווי צו דעם גערעכטיקן,
איך בין אים נישט מקנא,
איך וואָלט נישט וועלן נעכטיקן
אין זיינע דלד אמות.

ער קאָן זיך פרווון מעכטיקן
מיט מיין לייב און לעבן —
א העלפט דעם טאָג דעם נעכטיקן,
א העלפט דעם היינט אָפגעבן.

און דאן וועט ער פארדעכטיקן:
דעם מאָרגן כ׳האָב פארלאָזן,
פאראטן מיטן נעכטן אים —
אַ חוצפה און אַ העזה.

ער ווייסט נישט דער גערעכטיקער,
אַז איך האָב די ווונדן
פונעם טאָג דעם נעכטיקן
נאָך נישט אויפגעבונדן.

און ווי לאנג זיי בלוטיקן,
עקבערן ווי שרויפן —
מוחל זיין דערמוטיקן —
איך וועל נישט אנטלויפן.

פארשווונדענע גאסן

* * *

ווי גייסטער
איך רוף אייך ארויס אין זכרון,
קומט ווידער צו מיר און באווייזט זיך
אין טונקעלער שיין פון די יאָרן,
וואָס זענען ווי כוואליעס פארשווומען.
נאָר ווילן נישט, קאָנען נישט שטומען.

אָ, ווארשעווער יידישע גאַסן,
ווי נאַקעטע ביימער צעצווייגטע,
אויף אייערע ברוקן די נאַסע
פון טרערן און בלוט דורכגעווייקטע,
צעווישן פארשווונדענע הייזער
און מענטשן — לאָזט ווידער מיך שפרייזן.

און אויפלעבן זאָלן די הייזער,
און זאָלן די מענטשן אויך לעבן,
און איך — א צעבראָכענער ווייזער,
וואָס קאָן אַלץ דער צייט נישט פאַרגעבן,
וועל אפשר אויפסניי דאָ דערהערן
דעם טיק־טאַק פון אייביקן ווערן.

סטאַוקע

פון מזרח צו מערב=זייט ציט זיך די גאס,
קייןביימער, קיין גרעזל, אַ שטיין=גרויער פאַס

שניידט איבער די דזשיקע און לויפט ווייט אוועק
העט ביז אָקאָפּאָווע, ווו ס'פירט שוין דער וועג

צו דעם הייליקן אָרט, און דאָרט איז דער סוף,
דאָרט וועקט שוין נישט קיינער פון אייביקן שלאָף...

נאָר דאָ איז דער שלאָף א פארשפעטיקטער גאסט,
ער קומט ערשט נאָך חצות צו פארווינגן די גאס,

ערשט דאַן הערט אויף שטעפן די שניידער מאַשין,
די נאָדל בלייבט שטעקן אין דינעם סאַטין,

דער שוסטער אוועק לייגט די דראטווע און אָל,
בלויז ערגעץ=ווו הילכט נאָך אַן אומעטיק קול:

„אוי, האָב איך א טאטן, האָט ער א פאָר פערד,
און אפילו שבת אַקערט ער די ערד"...

און דאָ זיצט א טאטע ביים אָפענעם בוך —
אַ טרייסט=וואָרט ביי שלום=עליכם ער זוכט,

א ביסעלע ליכט אין דער פינצטערער נאַכט
האָט שלום=עליכם אין שטוב אים געבראַכט.

פארמאכט האָט זיך נאָר־וואָס דער שוסטער־פאריין,
די בירזשע הייבט אָן זיך פאנאַנדערצוגיין,

און יינגלעך מיט שאָרסטיקע, מאָזאָליקע הענט
באקלעפן מיט פלאַמיקע ווערטער די ווענט — — —

צומאָרגנס וועט אויפשטיין די גאס אינדערפרי
און ווידער אריין אין דער טעגלעכער מי.

ניסקע

עס געדענקט זיך אַ לידל פון איינעם אַ שוטה:
ראָג ניסקע, ראָג שליסקע
האָט דער רבי פארלוירן
א האלבע קישקע...
נישטאָ יענע ניסקע, נישטאָ יענע שליסקע
און דער ראָג איז נישט קיינמאָל געווען.
געווען זענען הייזקעס פאַרשטעקט הינטער פלויטן
מיט לאַטעס אזוי ווי אויף קינדערשע הינטנס,
פון קוימענס געשלענגלט זיך רויכיקע צויטן
און ס׳האָבן צו שליסקע פארטראָגן זיי ווינטן.

געווען זענען הייזער אויך גרויסע, יחסנים,
נישט זעלטן דאָרט האָט זיך א „הייזל“ באהאלטן,
נאָר נישט פון זיי האָט באקומען איר פנים
די גאַס, וואָס אויף צווייען געלאָזט האָט זיך שפּאַלטן.

אַ „טויטע“ און „ברייטע“ פאַרמאָגט האָט די ניסקע,
אזוי ווי א „שמאָלע“ און „ברייטע“ די מילע —
פארשלונגען עס האָבן זיי מערדערשע פיסקעס
און ס׳איז נישט געבליבן קיין סימן אפילו.

מוראַנאָוו

דיין נאָמען באַקאַנט איז נישט בלויז פון טעאַטער,
ווו ס׳פלעגט קאָמפּאַנייען דעם עולם פאַרווייַלן
(געהערט כ׳האָב דערוועגן פון טאַטן דערציילן) —
ער גרייכט א סך טיפער, ער גרייכט א סך ווייטער,
ס׳האָט „מורדזשעל" *) מיט גאָלדענע אותיות פאַרשריבן
דיין אָנדענק אין פנקס פון אַרבעטער-וואַרשע.
אין פייַער-געפלאַטער פון קאַמפן און מאַרשן —
אַזאַ איז דיין בילד אין זכרון פאַרבליבן.

און נאָך אַ בילד זע איך: דריי פענער — סימבאָלן —
אַ רויטע ביינאַנד מיט ווייס-רויטער, ווייס-בלויער,
זיי שטרעקן ווי העלדזער זיך אויס אויף דער מויער
און רופן דאָס פאָלק עס זאָל מאָנען און צאָלן,
זיי רופן צום אויפשטאַנד פאַרפייניקטן געטאָ,
די לעצטע, וואָס זענען געבליבן ביים לעבן —
גענוג מיט הכנעה זיך איבערצוגעבן
דעם שונא. אין קאַמף, בלויז אין קאַמף איז די רעטונג!

און אויב מען מוז פאַלן, און אויב מען מוז שטאַרבן —
איז פאַלן ווי העלדן, איז שטאַרבן ווי קדושים,
אַז אייביק דאָס בלוט זאָל אין לופטן דאָ רוישן
און רוען נישט לאָזן די מענטשלעכע שאַרבנס.
— — — — — — — — — —

---

*) מוראַנאָווער ראַיאָן

איך הער דעם גערויש ווען איך קום אויף מוראַנאָוו
צעווישן די ליכטיקע נייע געבייען
און כ׳קאָן זיך נאָך אלץ פון געדאַנק נישט באַפרייען,
אַז דאָס איז אַ שטראָף
ווייל כ׳בין לעבן געבליבן — — — —

שמאָלע מילע

— ווייבער, פיש!
— ווייבער, פיש!
— דריי א צענער!
— נישט איז נישט!
— שיינע פענער!
— שיינע פענער!
— א נפקא־מינה,
גרעסער, קלענער...
— דריי א צענער!
— דריי א צענער!
— צו די עפל!
— צו די באַרן!
— האַלט דאָס טעפל...
— גאָלד צו שאַרן...
— וואָס, ר׳ אַהרן?
— דריי א צענער!
— דריי א צענער!
— ווייבער, פיש!

— פענער...

— צענער...
— נישט, איז נישט...

אַזוי האָט זיך דער טאָג געשטעלט,
אַזוי איז ער פאַרגאַנגען —

דאָ האָט זיך די גאַנצע וועלט
ווי אַ פיש געראַנגלט
אין אַ נעץ און נישט געקענט
פון איר אַנטרינען ווערן,
דאָ האָט אייביק בלויז געברענט
אַן אומגליקלעכער שטערן.

גענשע

וויפל זענען דורכגעגאַן לוויות
אויפן ברוק דאָ, נישט צום איבערציילן,
נישט געווען פאַר קיינעם איז קיין נייעם
אָט דער לעצטער וועג צו די פיר איילן,

וואָס געפירט פאַרביי דער תפיסה־מויער —
זאָלסט אויך דאָרט חלילה נישט פאַרגעסן,
אַז פאַר יעדן מענטש איז גרייט אַ טויער,
וואָס פאַרשליסט זיך הינטער זיבן שלעסער.

נאָר דערווייל, ווי לאַנג מען איז ביים לעבן,
האָט גערוישט די גאַס מיט לעבן פראָסטן
און דער גרויסער זייגער וואָס דערנעבן
דזשיקע האָט די אומרו־צייט געמאָסטן.

נישט געוווסט האָט ער, דער אַלטער זייגער,
וואָסער צייט ער וועט נאָך דאַרפן ווייזן
פאַר די קינדער, וואָס געיאָגט פון נייגער
פלעגן אָפשטעלן ביי אים די שפרייזן

און די קעפעלעך די קוטשעראווע
אין דער הייך צום ציפערבלאַט פאַרהייבן —
ווו־זשע זענען זיי איצט מיינע זשוואַווע
אויסגעקוילטע קינדער — יונגע לייבן? — —

נישט פאַראַן זיי אויף דער גענשע, דזשיקע,
אויף מוראַנאָוו, ניסקע נישט פאַראַנען,
בלויז די טויטע, טרויעריקע בליקן
גייען נאָך מיר — מאָנען און דערמאָנען.

פאַווע

געדענקסטו די פאַווע,
דעם „פאַוויאַק“ געדענקסטו?
דאָרט האָט נישט איין חבר
צו פרייהייט געבענקט און
מיט הענט אויף די קראַטן
פון ווייטיק פאַרקלאַמערט
געטראַכט וועגן טאַטן
און אָרעמער מאַמען,

וואָס זענען געבליבן
פאַראיינזאַמט, פאַראומערט,
און וועגן דער ליבער
דער נאָנטער נשמה,
דעם האַרציקן מיידל
פון מילע, צי דזשיקע,
וואָס האָט אירע ליידן
אין זיך געמוזט שטיקן.

געדענקסטו די פאַווע,
מיין גאַס צי געדענקסטו,
וואָס האָט ווי אַ לאַווע
געטראָגן די מענטשן
אין טעג פון נצחון
צו שטורמען די מויער
און האָט אינדערוואָכן
באַדעקט זיך מיט טרויער?

איך געדענק גוט יעדן
מינדעסטן שטיין דאָרט.
אָפט דאַכט מיר זיי רעדן
מיט ווערטער — געוויינען —
דו לאָז נישט פאַרשווינדן
פון אונדז דיינע בליקן,
אויב ליכטער נישט צינדן
אין ליד גיב א תיקון.

סמאָטשע

אויף איין זייט פון גאַס אַ מלינה,
פון צווייטער זייט גאַס איז אַ שענק,
דאָ, אין דער טרעגער־מדינה,
דער יידשער גבורה איז ענג.

קומען אַהער ווען די יונגען
פון „נאַראַ“ מיט מעסערס אין טאַש,
מיט שיכורע לידער אויף צונגען,
אין קאָפּ איז שוין מער ווי אין פלאַש —

קומען א פרווו טאָן די כוחות
אויף יידישע רוקנס און בערד —
איז זעלטן פון זיי ווער נאָך זוכה
אַ גאַנצער צו גיין אויף דער ערד.

עס ווייזן דאַן טרעגערשע הענט זיי
דעם כוח פון יידישן צד —
נישט בלויז מיט שטריק אויף די לענדן
אַרבעטן קאָן אַ „נאַש בראַט“.

ער קאָן אויך, מען זאָל נישט באַדאַרפן,
צעברעכן דעם שונא א ביין,
דאָס שיכורע ליד אים צריקוואַרפן
אין שמוציקן גאָרגל אַריין.

און זאָל ער מיט דעם זיך דערשטיקן,
און זאָל ער זיך וואַרגן דערמיט,
און זאָל ער זיך פּרווון דערקוויקן
מיט אייגענעם קלעפּיקן בלוט.

— — — — — — — — — —

געענדיקט אַזאַ „שטיקל אַרבעט“,
ווערט פּול אויפּן ראָג אין דער שענק
און ווערטער עס פּאַלן דאָ האַרבע —
דער יידישער גבורה איז ענג.

נאַלעווקעס

פון פאָרנט אַ שניט־קראָם, פון הינטן אַ שטיבל,
און אומעטום ייִדן, עס שוויבלט און גריבלט,

מען איילט זיך, מען יאָגט זיך, עס פלאַטערן פאָלעס,
מען ווינטשט זיך, מען בענטשט זיך און ס׳שיטן זיך קללות,

מען שליסט אָפ געשעפטן אויף מאה׳ס און גראָשנס
און ס׳מישן זיך אויס דאָ פאַרשידענע לשונס:

דער יידישער דייטש פונעם ווייטן גאַליציע,
די שפראַך וואָס אין פוילישע פעדערן פוצט זיך,

דער יידיש פון ליטוואַק, וואָס קומט פון די קרעסן —
און ס׳ווערט גאָר נישט קיינעם דערווידער, דערעסן,

אויפסניי זיך איינאַנדערן איבערצושפאַרן
און פרוון זיך איינער דעם צווייטן צו נאַרן,

מען קלאַפט זיך אין האַרצן, מען האַלט אין איין שווערן:
„איך וויל נישט פאַרדינען, כ׳גיב אָפ פאַרן קרן“,

„איך וויל אַ „פאַטשאָנטעק“ נאָר מאַכן און ווייטער
וועט זאָרגן דער בורא שוין — אונדזער פאַרגרייטער“ — — —

אַזוי יאָגט איין טאָג דאָ אריבער דעם צווייטן,
און ס׳רעדל אויף נאַלעווקעס דרייט זיך און דרייט זיך.

דזשיקע

פון פינצטערע גאַסן,
פון קויטיקע ליקן,
געשטראָמט האָט די יוגנט
צו ליכטער פון דזשיקע.

דאָ האָט מען געטראָפן
אַן אַלטן באַקאַנטן,
וואָס איז ערשט געקומען
פון היימישע קאַנטן
און האָט נאָך געטראָגן
אויף זיך, ווי אַ בלעטל,
דעם טוי פון באַגינען
אין יידישן שטעטל —

א בחור באַגעגנט
האָט דאָ זיין דערוויילטע
און ער האָט געפירט זי
דורך לענדער און צייטן,
דורך פלאָנטער פון ביכער
אַהין און צוריק,
נאָר נישט געקאָנט פירן
צום אייגענעם גליק.

אַ חבר האָט שטיל דאָ
אַ צווייטן באַגעגנט,
פאַרטרויט אויפן אויער

אַ סוד, זיך געזעגנט
און באַלד צו אַ דריטן
א פערטן אַוועק —
די גאַס האָט גענומען
זיך רייסן פון ברעג.

א כוואַליע אַרויס איז
פון די טראָטוארן,
אַוועקגעשטראָמט האַסטיק
אַנטקעגן געפאַרן —
די יוגנט מאַרשירט האָט
מיט ליכט אין די בליקן,
מיט פאָנען = געפלאַטער
גערוישט האָט די דזשיקע.

* * *

נישטאָ מער, נישטאָ מיינע גאַסן,
נישטאָ מיינע וואַרשעווער יידן —
און איך עס נאָך ברויט און טרינק וואַסער
און ס׳טרעפט, אַז איך בין אויך צופרידן —

און כ׳ווער נישט דערשטיקט מיטן ביסן,
דער טרונק בלייבט אין קעל מיר נישט שטעקן,
דאָס האַרץ ווערט אין ברוסט נישט צעריסן,
פון שלאָף קומט מיך קיינער נישט וועקן —

נישטאָ מער, נישטאָ מיינע גאַסן — — — —

אין שאטן
פון מיין אויסגעשטרעקטער
האנט

הערנדיק שאָפּענען

קלאַנגען פליסן שטיל אַראָפּ פון די קלאַווישן,
ווי אַ באַרג=טייכל דורך שוועלן פליסט פון קוואַל,
באַלד וועלן זיי אַ שטורעם טאָן, פאַרגיסן
אַלץ אַרום, ווי אַ צעברויזטער וואַסער=פאַל.

און דער געווירבל וועט מיך ווייט פאַרטראָגן
איבער פוילנס רחבותדיקן פליין,
איך וועל זיך נאָך די ווונדער=קלאַנגען יאָגן,
ווי אַ וואַנדערער נאָך מיניענדיקער שיין.

איך וועל זיי זוכן אין גערויש פון סאָסנעס,
אין געוויין פון ווערבעס ביי דעם טייך,
אויף וועגן און אויף אומוועגן פאַרלאָזטע,
וווּ דער מייסטער האָט אַמאָל געשלייכט.

איך וועל זיי זוכן אין די ענגע גאַסן,
און אפשר וועט אָט דאָ געשען דער נס —
אין דעם געפּלאָנטער פון די מענטשן=מאַסן
כ'וועל אָפּגעפינען שאָפּענס פּאָלאָנעז.

אַזוי פיל גליק

אַזוי פיל גליק
פאַרנעמט דער בליק —

אַ בלימל
האָט זיך אויסגעגלייכט
און קוקט צום הימל
אין דער הייך,
די זון דעם בלימל
שטראַלן שיקט —
און דאָס איז גליק.

אַ פייגעלע
ז'אַרוים פון נעסט,
מיט אייגעלעך
די ווייטקייט מעסט,
אַ זינג געטאָן
טשיר=טשיר טשיריק —
און דאָס איז גליק.

באַדעקט מיט צוויט
האָט זיך אַ בוים
און ער צעשיט
זיין ווייסן טרוים,
וואָס יעדן פרילינג
קומט צוריק —
און דאָס איז גליק.

אָט גייט אַ פּאָר
אין זיך פאַרקוקט,
אויף בלאָנדע האָר
דער פרילינג ליגט —
און דאָס איז גליק.

אַזוי פיל גליק,
אַזוי פיל גליק,
פאַרוואָס=זשע מיך
דער אומעט שטיקט?

* * *

שלאַנקע סאָסנעס און בעריאָזעס
שטייען ביי דעם וועג,
זייער שאָטן אויף די גראָזן
לייגט זיך ווי אַ פלעק —

און ער גייט מיר נאָך, דער שאָטן,
פירט, ווער ווייסט וווהין —
נישט איך האָב אים אָנגעבאָטן,
נישט איך ווייס דעם זין.

נאָר מיר גייען אַלץ און גייען,
ווי אין איין געשפּאַן —
פריילעכער איז אונדז אינצווייען,
מונטערער דער שפּאַן.

מעג דער צווייטער מיר אפילו
בלויז אַ שְאָטן זיין,
איז עס בעסער, ווי חלילה
בלייבן גאָר אַליין.

האַרבסט

אַ גרויע מידקייט ווי אַ פאָרהאַנג
האָט באַצויגן
אַלע שויבן
פון די הייזער אין מיין שטאָט.
אומעטיקער וואָרקען טויבן —
אין די אויגן
צאַפּלט זיך דער סוד
פון אייביקן פאַרגיין
און ווידערקומען.
שטיל פאַרלעשט זיין בלאַסע שיין
דער טאָג
און ס׳צינדן זיך לאַמטערנס אָן,
ווי בלומען.

* * *

אַ שניי האָט פאַרשאָטן די וועגן,
אַ ווייסער, אַ פוכיקער שניי,
זענען קינדער אַרויס אים אַנטקעגן
מיט פרייד.

דער פראָסט האָט מיט הונדערטער בייטשן
געטריבן אין שטוב אויף צוריק,
נאָר ס'האָט זיי פאַרלאָקערט די ווייט שוין
מיט גליק.

אַ ווייסקייט אזאַ אויף די וועגן
די אויגן דאָך רוען נישט לאָזט,
וועלן דען קינדער זיך פרעגן
אַן עצה ביים פראָסט...

וועלן דען קינדער זיך פרעגן
אַן עצה ביי נעכטיקע טעג —
זיי איילן דעם מאָרגן אַנטקעגן
אָן שרעק.

אַנטלויף נישט

אַנטלויף נישט ווי אַ חלום פון מיין חלום,
אויב דו ווילסט אַ רגע נישט פאַרבלייבן אויף דער וואָר,
פאַר דער רגע בין איך גרייט באַצאָלן
מיט אַ יאָר —

מיטן לעבן בין איך גרייט באַצאָלן,
כאָטש פון לעבן בין איך נאָך נישט מיד —
אַנטלויף נישט ווי אַ חלום פון מיין חלום,
ווי אַ ליד.

איך וועל אין חלום פרוון דיך פאַרהאַלטן,
זאָל דויערן אַן אייביקייט דער שלאָף,
און מעגן דאַן זיך ערד און הימל שפאַלטן,
מיר וועלן איבערהאַלטן
אויף דעם סוף.

דער שאָטן פון מיין אויסגעשטרעקטער האַנט

ווי איך האָב אויסגעשטרעקט צו דיר מיין האַנט,
אַזוי איז זי געבליבן הענגען —
איך זע נאָך אַלץ איר שאָטן אויף דער וואַנט,
ער ווערט אַלץ לענגער, לענגער.

ווי ער וואָלט וועלן נאָכיאָגן די בלייכע שיין,
וואָס איז מיט דיר פאַרשווונדן,
ווי ער וואָלט פרעגן ביי דער נאַכט, ביי זיך אַליין —
נאָכוואָס, נאָכוואָס די ווונדן?

איך ווייס: ס׳וועט בלוטיקן דיין האַרץ אַזוי ווי מיינס
און מער קיין רו נישט ברענגען,
דער שאָטן פון מיין האַנט וועט קיינמאָל נישט פאַרגיין
און צווישן אונדז
שוין אייביק בלייבן הענגען.

די יונגע פרוי אין שוואַרצן טרויער־קלייד

די יונגע פרוי אין שוואַרצן טרויער־קלייד
גייט
מיט אַלטע וואַקלדיקע טריט
און ווישט די אויגן.
אַ לעבן איז פון איר אַוועקגעפלויגן,
זי געלאָזן אינדערמיט
פון געדיכטן מענטשן־וואַלד
אַליין.
עס דאַכט זיך, באַלד
וועט זי אַ פאַל טאָן ווי אַ שטיין
אויף קאַלטער ערד.
נאָר אָט האָט זי דערהערט
אַ וואָרט,
אויפגעכאַפט אַ בליק
פון מיטגעפיל און אפשר גאָר — — —
אומבאַמערקט האָט זי פאַרריכט דאָס קלייד
און ס׳האָט אַ שטאָך געטאָן אין האַרצן — פרייד.

דאָס טעלערל פון הימל

— וואָס ווילסטו, וואָס, דאָס טעלערל פון הימל? —
פלעגט זאָגן צו זיין קינד — מיין טאַטן —
דער זיידע פישל שניידער,
ווען יענער האָט געמאַכט אַ טומל,
נישט־געוואָלט אַוועק אין חדר
מיט אַ לאַטע אויף אַ לאַטע.

— וואָס ווילסטו, וואָס, דאָס טעלערל פון הימל? —
פלעגט זאָגן אויך צו מיר מיין טאַטע,
ווען איך האָב נישט געוואָלט אין שול גיין
און מיט געוויין
פאַרלאַנגט אַ פינפערל אויף שאָקאָלאַד.
— עס פעלט דיר צו צום רומל?
עס קאָן דיר נאָך פאַרשאַטן —
אַזוי פלעגט זאָגן מיר דער טאַטע.

— וואָס ווילסטו, וואָס, דאָס טעלערל פון הימל? —
איך זאָג איצט צו מיין זון,
כאָטש כ׳ווייס,
דאָס טעלערל איז שוין נישט אַזוי ווייט —
אויף דער לבנה איז אַ רויטער ווימפעל,
אַרום דער ערד אַ ספוטניק קרייזט
און אויך די זון
איז צום דערלאַנגען.

ווען ס׳וועט דער גאַנצער קאָסמאָס זיין געפאַנגען,
וואָס וועט זאָגן צו זיין זון — מיין זון?

* * *

איך יענע ווייטסטע ווייטן,
אין יענע העכסטע הייכן,
וווּ מיר ווילן
און מיר וועלן נאָך דערגרייכן —
וואָס איז דאָרט פֿאַראַנען?

פעלדער,
וועלדער,
טייכן,
אָדער וועלכער אַנדער צייכן,
וואָס אין לעבן
אויף דער ערד דערמאָנען?

וואָס ציט אַזוי דעם מענטש אַהין,
ווי צו דער בלום די בין,
דאָס פלאַטערל צו ליכט,
דעם פויגל צו זיין פלי?

די בין קאָן אָן דער בלום
נישט לעבן,
דאָס פלאַטערל אָן ליכט —
נישט שוועבן,
דער פויגל אָן זיין פלי
ז׳געגליכן צון אַמעבע.

און מענטש —
וואָס איז דער מענטש
אָן שטרעבן?

גאַגאַרין

איך האָב געזען גאַגאַרינען —
דעם ערשטן קאָסמאָנאוט,
פון די אויגן וואַרעמע
האָט זון אַרויסגעשטראַלט.

מיט אַ שמייכל פריידיקן
באַגריסט ער האָט זיין ערד,
וואָס האָט אין בלויער ליידיקייט
דעם מוט זיינעם גענערט.

דער הימל, האָט זיך אויסגעדאַכט,
הענגט אַלץ נאָך אויף זיין קאָפּ,
ער קרייזט נאָך צווישן טאָג און נאַכט
און קוקט אויף אונדזער גלאָב.

איך האָב געזען גאַגאַרינען —
צום מאַווזאָליי ער גייט,
אַ שטאָלצער און דערפאַרענער —
דער העלד פון אונדזער צייט,

פאַרווירקלעכער פון אונדזער טרוים
און מוטיקער איקאַר —
דער מענטש וואָס האָט באַזיגט דעם רוים,
די שרעק און די געפאַר.

און ווען ער האָט אויף מאַווזאָליי
דעם ערשטן טראָט געשטעלט,
געדאַכט האָט זיך — פאַר אים פאַרנייגט
זיך טיף די גאַנצע וועלט.

* * *

איך רייס אראָפּ דאָס לעצטע בלעטל
פונעם קאַלענדאַר,
ווי דער גערטנער רייסט פון בוים
די רייפע פרוכט,
ווידער איז אַוועק אַ יאָר
מיט פרייד און צער
און כ'ווייס נישט וואָס כ'האָב מער פאַרזוכט.
פון ביידע איז געבליבן מיר
אַ טערפקע טעם —
די ביטערניש פון צער
האָט זיך מיט פרייד פאַרמישט —
צי זאָל איך מעסטן איצטער גראַם צו גראַם
ביי דעם געדעקטן ניי־יאָר טיש? —
שוין בעסער אויפהייבן אַ טאָסט
פאַר ריינער פרייד אין נייעם יאָר,
פאַר הערצער ריינע — אונדזער טאָסט,
פאַר אונדזער פילגעפרוווטן דור,
פאַר ליד און ליכט אין אונדזער הויז,
פאַר אונדזער מי — זאָל זיין געבענטשט —
וואָס שאַפט און פירט די וועלט פאָרויס,
און פאַר דעם שטאָלצן נאָמען — מענטש!

קונצנמאַכער

צו דער אויסשטעלונג פון אהרן מושקאַ

איך בין אַוועק היינט צו מיין גרויער קינדהייט
אין מיין גרויען הויף,
ווו גרויקייט האָט אַרויסגעקוקט פון אַלע שויבן,
און פּלוצעם האָט אַ רויטע פרייד
פון גרינעם רינשטאָק מיך אַרויסגעהויבן
און אָנגעפּילט אויפסניי מיין האַרץ
מיט יענעם פּלאַטער,
וואָס מאַכט ווייס פון שוואַרץ
און הונגעריקע — זאַטער.

כ׳האָב ווידער זיך דערזען צעווישן קינדער
נאָכלויפן ווי א בייזווונדער
די מכשפים — קונצנמאַכער,
וועלכע כישופן אַרויס
פון הינטער מיניענדיקע פּאַראַוואַנען
לעבעדיקע ליאַלקעס,
וואָס רעדן, וויינען, לאַכן,
ווערן גרויס
און גרעסער,
וואַנדערן אַוועק אין צויבערשלעסער,
ווו ס׳איז בלויז גליק פּאַראַנען.

נישטאָ מער יענע קונצנמאַכער,
נישטאָ די ליאַלקעס,
נישט דער גרויער הויף.
אַ בענקשאַפט איז געבליבן בלויז,
וואָס טליעט שוין אַלץ שוואַכער
און קומט ווידער אויף
פאַרשעמט אַזוי און שטיל —
קוקנדיק אויף דיין פאַרכישופט בילד.

צעשטערטע רו

פאַרווינטיקט און פארשנייט
פאַרגייט דער טאָג
אין שווייגן,
באַלד וועט ער מיט דער נאַכט
אין טאָל זיך שלאָפן לייגן
און פינצטערניש
וועט איינהילן די בערג.
זיי וועלן שטיין בלייבן פאַרקלערט
מיט שטאָלצע קעפ פארהויבן,
ביז קומען וועט אויפסניי דער טאָג
און זיי באַרויבן
פון דער רו — — —

ביים מיראָפּאָלער ציטערן די הענט

אברהם מאָרעווסקין

ביים מיראָפּאָלער ציטערן די הענט,
די פאַרטרערטע אויגן
אין דער ווייט געווענדט —
וואָס זעען זיי די אויגן?
לאהלען מיט איר אלחנן,
וואָס זענען מיטן רויך
אין הימלען ווייט פאַרפלויגן
און פאַר אים בלויז שאָטנס שטייען?

ווי קומט זי איצט אהער
די בתולה לאה
צווישן בינע־רעקוויזיט?
און דאָך, ער הערט,
ער הערט די טריט.
מען פירט זי אויפדאָסניי צו אים
ער זאָל זי אויסלייזן פון בייז.

ביים מיראָפּאָלער ציטערן די הענט,
דער אלטער גרייז
הייבט אויף זיין שטים
און ס׳דאַכט זיך —
באַלד

צעפאַלן זיך די ווענט
וואָס טיילן אָפּ
דאָס גוטס פון שלעכטס,
די פינצטערניש פון ליכט.
זיין קאָפּ
האָט אויפגעהעלט.
נישט לאהלען ער גייט איצט אויסלייזן —
די וועלט,
די גאַנצע וועלט!

ביים מיראָפּאָלער ציטערן די הענט...

באַגעגעניש

האַלבע נאַכט. דער וואַלד איז איינגעהילט אין שווייגן.
די ביימער־קרוינען אומבאַמערקט זיך נייגן
צו איינאַנדער ווי זיי וואָלטן זיך פאַרוויגן
אַליין צום שלאָף. מיר דאַכט איך הער א ניגון,

וואָס איז מיר אַזוי גוט באַקאַנט. נאָר פונוואַנען,
ווי אַזוי איז ער זיך אויסגעשטאַנען
אַזוי לאַנג אין מיר און קומט איצטער אַנטקעגן
ווי אַ פריינד, וואָס כ׳האָב נאָך יאָרן אים באַגעגנט?

נישט שוין זשע ס׳איז דער ניגון וואָס פאַרצויגן
האָט אין לידערוואַלד מיך און פאַרפלויגן,
געלאָזט מיך בלאָנדזשען צווישן שורות — צווייגן,
וואָס זענען מיר געוואָרן אַזוי אייגן?

נו יאָ, ס׳איז ער, מיין גוטער אַלטער ניגון,
געהאַט שוין באַלד פאַרגעסן. נאָר דאָס וויגן
פון די ביימער־קרוינען האָט אויפסניי דערמאָנט אים
און איך האָב אויסגעשטרעקט מיין בלייכע האַנט אים.

אין אַ פרעמדער שטאָט

פאַרטאָג.
ווי פון א קאַטאַפולט
האָט מיך דער טונקעלער וואָקזאל
אַרויסגעוואָרפן
אין אַ פרעמדער שטאָט.
כ'בין שטיין געבליבן ביי אַ ראָג,
ווו ס'קרייצן זיך די גאַסן
און טראמווייען,
אויטאָס לויפן דורך
מיט האַסטיקע געשרייען,
מענטשן,
אַזוי פיל מענטשן
גייען
מיט איילנדיקע טריט — — — —
יעדער ווייסט דעם וועג,
יעדער האָט אַ ציל —
און מיך באַהערשט אַ נאָיענדיק געפיל
פון איינזאמקייט און שרעק —

צי האָט איר ווען פאַרבלאָנדזשעט
אין אַ פרעמדער שטאָט?

נאָר פלוצעם כ'האָב באַמערקט
א מילדן שמייכל
אויפן פנים פון אַ יונגער פרוי,

גלייך זי וואָלט אנטקעגנטראָגן מיר
א פריינדלעכן גוט מאָרגן.
איז מיר געוואָרן גוט אַזוי
און פריילעך אויפן האַרצן,
אַלע זאָרגן
זענען אָפּגעטראָטן אין אַ זייט,
אַ ווילדע פרייד
האָט צוגעאיילט מיין טראָט —

צי האָט איר ווען פאַרבלאָנדזשעט
אין אַ פרעמדער שטאָט?

מיין וואָרט

ווּעמען דערציילן, וועמען פאַרטרויען
דאָס, וואָס איך ווייס נישט אַליין,
וואָס ליגט נאָך פאַרבאָרגן אין מיר,
ווי אין ימיקע טיפן
אַ שטיין.

מיין וואָרט, ווי דער שטיין, איז געפענטעט
און וואַרט אויף די קומענדע טעג,
ווען ס׳וועט עס אַ כוואַליע געדאַנקען
אַ וואָרף טאָן צום ברעג.

ס׳וועט זיין דאַן געשליפן און קאַנטיק,
שווער, ווי פון בליי,
דערוויל אָבער איז עס פאַרבאָרגן
און ס׳טוט אזוי וויי — — —

דאָס שענסטע ליד

וועלכן ליד אָפּגעבן כבוד...
וו. מאַיאַקאָווסקי

פּאַסירט עס האָט מיט מיר
ניִשט אין יאַראָסלאַוול —
ווי קומט אהין א ייד — אַ דיכטער?
ווען כ'האָב פאַרמאַכט אין קלאַס די טיר
האָבן ווי פון מבול
אויפגעטויכט
אַלע קינדערשע געזיכטער,
וואָס זענען מער נישטאָ —
פּארשווענקט געוואָרן
אין א בייזער שעה.
הענט און פיס האָבן געציטערט,
אין האַלדז געשטיקט א טרער.
אַרום עס זיצן לעבעדיקע שפּליטערס
פון מיין פאָלק —
קינדער יידישע
פאַרוואַנדלט
אין געהער.
דער לערער שטעלט מיך פאָר
און בעט:
— לייענט אייניקע פון איי'רע לידער...
איך לייען,
נאָר
מיר דאַכט זיך, אַז איך נידער
אין אַ טיפן טאָל

און הער נישט מער
מיין אייגן קול.
ס'איז שטיל אין קלאַס,
די שטילקייט טוט אַזש וויי.
און אויף דער גאַס —
מאַי.
אין פענצטער קוקט אַריין
אַן אויפגעבליטער בוים,
ווי ער וואָלט וועלן
אָט די שטילקייט
מאַכן גרינגער.
נאָר באַלד הייבט אויף זיך פון דער ערשטער ריי
אַ יינגל:
— חבר דיכטער,
לייענט אונדז דאָס שענסטע ליד.
דאָס שענסטע ליד?
וועלכן זאָל איך אָפּגעבן דעם כבוד?
איך בלעטער מיינע פערזן אין זכרון —
אַלע זענען זיי אַלצאיינס
מיט וויי און ליבשאַפט אויסגעכאָוועט —
שטיי איך אָט אַזוי
און קוק פאַרלאָרן
אויף די בענק.
ענדלעך האָב איך זיך באַשלאָסן:
— דאָס שענסטע ליד,
מיין קינד,
עס איז דאָס יידיש לשון
אין דיין מויל.
געדענק!

פאַרשפעטיקטע טרייסט

אַלע וועגן זענען אָפן און פאַרשטענדלעך,
ווי די לעבנס־ליניעס פאַרן כיראָמאַנט,
נאָר בלויז איין וועג — צו זיך — ער איז אומענדלעך,
נישט אַרומצונעמען מיטן פשוטן פאַרשטאַנד.

דו בלאָנדזשעסט אויף אים פון דער וויג צום קבר,
ווי אַ פרעמדער אין אַן אויסגעבאָרגטער הויט,
און ווי לאַנג דו רירסט נאָך מיט אַן אבר
איז ער ווייט פון דיר, פאַרבאָרגן; ווי דער טויט.

ערשט ווען מען שיט אַרויף דעם לעצטן רידל
אויף דעם, וואָס איז אַמאָל געוועזן דו,
און ווי אַן אַלטן אויסגעשפילטן פידל
מען וואַרפט אַוועק דיך צו דער „לעצטער רו“,

געפינען זיך די מענטשן, וועלכע ווייסן
אַלץ, וואָס דו האָסט קיינמאָל נישט געאַנט,
נאָר ס׳קאָנען שוין די ווערטער דיך נישט טרייסטן,
ווי נביאות פאַלשע פון אַ כיראָמאַנט.

דער טאָג ווערט אַלץ קלענער

דער טאָג ווערט אַלץ קלענער און קלענער,
ענגער פון נאַכט ווערט דער קרייז,
און איך זוך אַרום אַלץ די טענער
פאַר מיינע „בלומען פון בייז“.

פאַרלאָזן די פאַרבן די בונטע,
איז שווער מיר אַצינדער אָן זיי,
אָן ווערטער, וואָס ברענען נישט צונטער,
פאַרשטיקט ווערט אַ יעדער געשריי.

און ס׳ווילט זיך דאָך אַלץ נאָך אַ שריי טאָן
אין ווערטער געלאָדן מיט קוואַרץ,
אַז ערגעץ זאָל עמעצן ווי טאָן,
און טרעפן צו עמעצנס האַרץ.

צו די בלעטער וואס אין פייער

מיט די פאַרבן פון נאָוואַליעס
בליען אויף פאַרגעלטע בלעטער
אונטער גרינעם צווייגן=דאַך
און עס דאַכט זיך מיר — זיי רעדן,
ווי פון ים די כוואַליעס,
אַלע מיט איין שפראַך.

און עס דאַכט זיך מיר — זיי לעבן,
וואָר און חלום זיי פאַרוועבן
מיט אַ יעדן אות.
ווילט זיך מיר די בלעטער גלעטן,
מיט דער פאַרב די אויגן זעטן,
ווי מיט פרישן גראָז.

אַליץ איז מיר דאָ אייגן, טייער,
נאָר צו בלעטער, וואָס אין פייער
האָבן שוין געפלאַמט —
צו די בלעטער מיט מיין לשון,
וואָס ווערט קיינמאָל נישט פאַרלאָשן,
שטרעק איך אויס די האַנט.

אינהאַלט

זייט

אָנשטאָט בלומען . . . 9
* * * . . . 10
* * * . . . 11

בריוו פון דער ווייט

דו ווייסט . . . 15
אין הויז, ווו איך וווין . . . 17
זיי מוחל . . . 18
איך לייען איצט . . . 20
זונעלע . . . 22
יעדן טאָג . . . 24
אַזוי פיל טעג . . . 26

זיי גייען שוין ווידער

יעדער שטיין . . . 29
אין טאָל פון טויט . . . 31
זיי גייען שוין ווידער . . . 33
דער טאָג איז אויפגעגאַנגען . . . 34
איך האָב דיין קעלער־שטוב . . . 35
* * * . . . 36
טויזנט יאָר . . . 38
געבעט צו דער מאַמען . . . 39
אַזוי האָט גערעדט אין מיין חלום . . . 41
דאָס קליידעלע פון אוישוויץ , , , , 44
אין יענער נאַכט . . . 47
דערנער־וועג . . . 49
דער „גערעכטיקער“ . . . 51

פאַרשוווּנדענע גאַסן

* * * . . . 55
סטאַווקע . . . 56

זייט
נוסקע . . . 58
מוראַנאָוו . . . 59
שמאָלע מילע . . . 61
גענשע . . . 63
פאַווע . . . 64
סמאָטשע . . . 66
נאַלעווקעס . . . 68
דזשיקע . . . 69
* * * . . . 71

אין שאָטן פון מיין אויסגעשטרעקטער האַנט

הערנדיק שאָפענען . . . 75
אַזוי פיל גליק . . . 76
* * * . . . 78
האַרבסט . . . 79
* * * . . . 80
אַנטלויף נושט . . . 81
דער שאָטן פון מיין אויסגעשטרעקטער האַנט 82
די יונגע פרוי אין שוואַרצן טרויער=קלייד 83
דאָס טעלערל פון הימל . . . 84
* * * . . . 85
גאַגאַרין . . . 86
* * * . . . 87
קונצנמאַכער . . . 88
צעשטערטע רו . . . 90
ביים מיראָפאָלער ציטערן די הענט . 91
באַגעגעניש . . . 93
אין אַ פרעמדער שטאָט . . . 94
מיין וואָרט . . . 96
דאָס שענסטע ליד . . . 97
פאַרשפעטיקטע טרייסט . . . 99
דער טאָג ווערט אַלץ קלענער . . . 100
צו די בלעטער וואָס אין פייער . . . 101